



Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Σπύρος Α. Μοσχονάς

Γλωσσικές ιδεολογίες

24/5 & 13/6/2012

Βασικές έννοιες

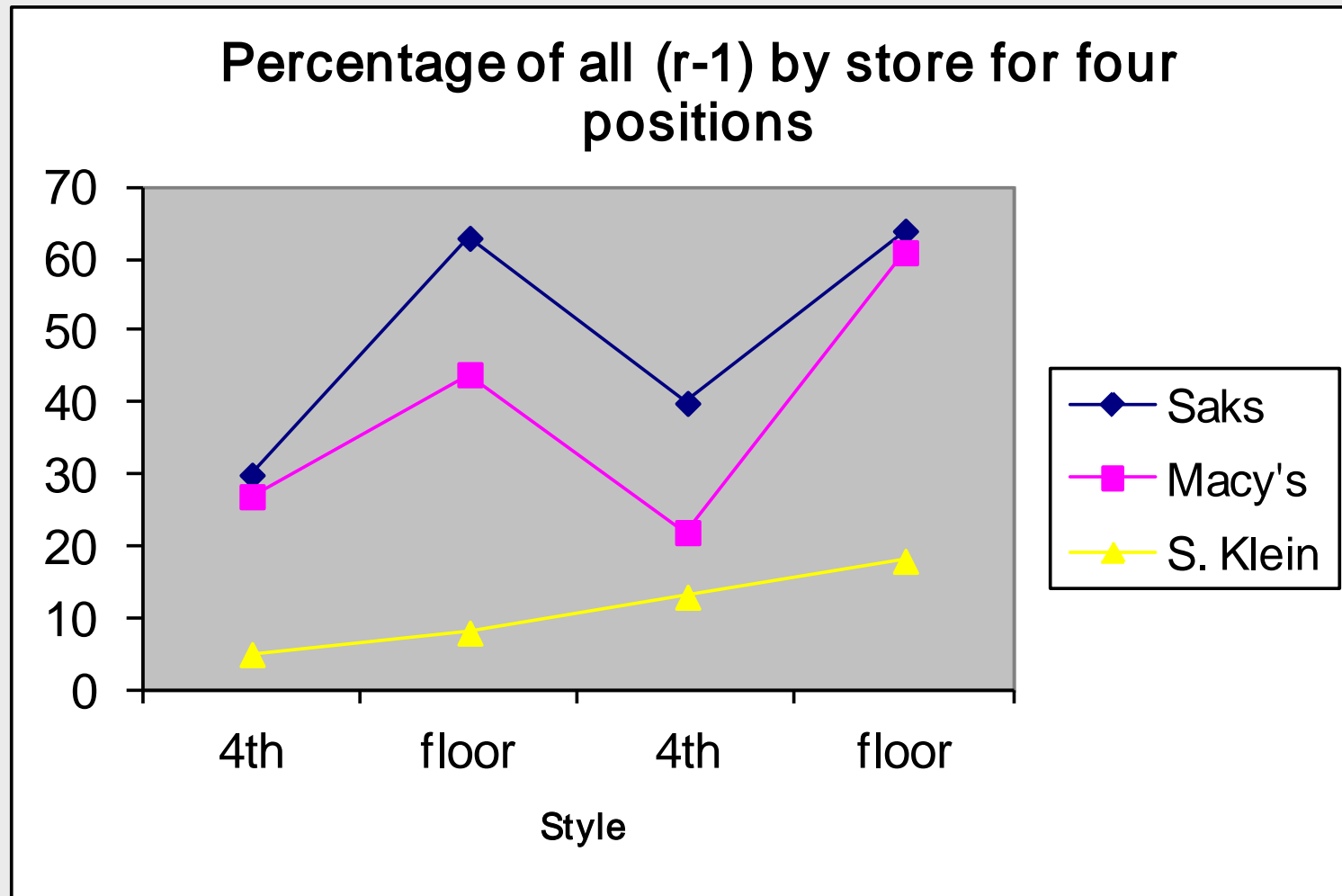
- » Γλωσσικές στάσεις (language attitudes)
- » Γλωσσικές ιδεολογίες (language ideologies)
 - ▶ Ιδεολογίες στη γλώσσα
 - ▶ Ιδεολογίες για τη γλώσσα
 - ▶ «Λαϊκές» ιδεολογίες
 - ▶ Γλωσσολογικές ιδεολογίες

Μελέτες γλωσσικών στάσεων

Αντιληπτική διαλεκτολογία (D. Preston)

Γλωσσικά ζητήματα (Σ. Μοσχονάς)

Παραδείγματα (1/9)



W. Labov, "The Social Stratification of (r) in NY City Department Stores"

Παραδείγματα (2/9)

» Οι Κύπριοι ομιλητές θεωρούν αυτούς που μιλούν την κοινή «περισσότερο

- > ελκυστικούς,
- > φιλόδοξους,
- > έξυπνους,
- > ενδιαφέροντες,
- > μοντέρνους,
- > φερέγγυους,
- > ευχάριστους,
- > μορφωμένους»

αλλά «όχι περισσότερο

- > ειλικρινείς,
- > φιλικούς,
- > ευγενικούς,
- > ούτε με περισσότερο χιούμορ»

A. Papapavlou, «Attitudes towards the Greek Cypriot Dialect: Sociocultural Implications» (1998)
matched-guise technique
(τεχνική εναρμονισμένων αμφιέσεων)

Παραδείγματα (3/9)

«Οι πρόωρες εκλογές αποτελούν κατά κανόνα **προνομίαν** της **κυβερνώσης** πλειοψηφίας. Το **κυβερνών** κόμμα, δηλαδή η ηγεσία του, κρίνει ότι η πολιτική συγκυρία είναι **υπέρ αυτού**. Οδηγεί, λοιπόν, τους πολίτες στις κάλπες προδικάζοντας ότι, **υπό** τις συγκεκριμένες συνθήκες, θα εξασφαλίσει εκλογική νίκη και συνεπώς μια νέα τετραετία. Ο μύθος **δηλοί** ότι πρόωρες εκλογές **έχομε** **μόνον** όταν οι **προκαλούντες** την έκτακτη αναμέτρηση έχουν τη βεβαιότητα της νίκης. Και μένει η σκηνοθεσία. Ο συνταγματικός νομοθέτης έχει προνοήσει να είναι δύσκολη η προσφυγή στις κάλπες **προώρως**, προτού δηλαδή λήξει η τετραετία για την οποία εκλέγεται η Βουλή και σχηματίζεται κυβέρνηση **στηριζόμενη** στην κοινοβουλευτική πλειοψηφία. **Εν τούτοις** οι **κυβερνώντες επικαλούμενοι**, λ.χ., την ανάγκη να γίνουν λεπτοί χειρισμοί σε εθνικό θέμα προσφεύγουν στις κάλπες και κατά κανόνα κερδίζουν [...]».

Σταύρος Ψυχάρης, «Μηδενική βάση» [Κύριο άρθρο], *Το Βήμα* 5/10/08

Παραδείγματα (4/9)

1. *Ελεύθερη Ώρα*
Ελεύθερος
2. *Απογευματινή*
Αδέσμευτος Τύπος
Ελεύθερος Τύπος
3. *Αυριανή*
Έθνος
Ελευθεροτυπία
Τα Νέα
4. *Αυγή*
5. *Ριζοσπάστης*

καθαρεύουσα

δημοτική

Χατζησαββίδης, *Ελληνική γλώσσα και δημοσιογραφικός λόγος* (1999)

Ο άξονας
αριστεράς-δεξιάς
συμπίπτει
(μερικώς) με τον
συμβολικό άξονα
δημοτικής-
καθαρεύουσας

Γλωσσομαχίες ● ● ●

Πώς ετυμολογείται η **διδάσκαλος**; Το η «σκέλος» της, βέβαια ναί από το ρήμα **διδάσκα** δεύτερο όμως; Την απάντηση δίνει ο αναγνώστης μας στη λίστα Ευθείας κ. Βαγγέλη Παπαμούλου που είναι — λοιπόν — ...διδάσκαλος. Μα φρε:

«Στις γλωσσομαχίες του 1550 της "Ρ" με τίτλο **Διδασκά...** γράφετε — μεταξύ άλλων — και τα εξής: "... Όποιος γράφει σε διαφορετικό σύμμαγμα αφού διαβάσει όλα μισούμνη ο αγαθός **διδάσκαλος**, παρακαλείται μου γράφει". Και σε άλλο σ' γράφετε: "... Εμείς, ως στήλη τα απορρίπτουμε. Αυτά διαφώνουν την ιστορία της γλώσσας μας..."

Σας γράφω λοιπόν, στη συνέχεια για τη λέξη "διδάσκαλος" και λόγω απλολογίας **σκαλος**. "Δασκαλος 1. / που διδάσκει στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. 2. (γενικότ.). / που διδάσκει, ερμηνεύει ή φωτίζει. ΕΤΥΜ. Από το σκώ". (Λεξικό: Γ. Μπαμπινιώσης)

Εάν η λέξη **διδάσκαλος** ναί μόνο από το **διδάσκα**, ερωτάται, ποί βρέθηκαν στοιχεία (= γραμμάτια): **α**. Άρα το μέρος **-αλος** της **διδάσκαλος**, επειδή δεν παραγωγική κατάληξη, η οποία από κάποια άλλη. Άλλα ο **δασκαλος** και στη χλιαία εποχή και στη σύγχρονη **διδασκαλίες** λέγονταν οι τριτικές παραστάσεις στην Αθήνα — **Δημοδιδάσκαλοι** γόταν προ ολίγων ετών ο διδάσκαλος — ήταν ο διδάσκαλος. Πολλών, του Δήμου, του Λέω λοιπόν, πως η δεύτερη **ξη** είναι **λαός**: **Διδάσκ-ω** + = **Διδάσκ-λαος** = **Διδάσκω** (με μετάθεση του α), οπωρικού, και ο **φιλ-άνθρωπος**.

Ε. Προσεχώς, προτίθεσαστολή με τις λέξεις: **σκώ**, **στήλη** και **ιστορία**...

Εμείς θα θυμηθούμε, α τη ρήση των Ιταλών: **se**

ΤΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ

► **Ακούστηκε:** Από το ΦΠΑ διαφεύγουν 1,5 δισεκατομμύρια τον χρόνο.

Το λάθος: Μόνο στον... παράδεισο συμβαίνουν αυτά.

Το σωστό: 1,5 τρισ. δραχμές τον χρόνο!

► **Ακούστηκε:** Ο πεπάσ των παλιοημερολογιτών.

Το λάθος: Τρία πουλάκια κάθονταν...

Το σωστό: Παλιοημερολογιτών.

► **Ακούστηκε:** Εδώσε και πήρε το ευχέλαιο αυτές τις μέρες.

Το λάθος: Ναι, στην Κορώνη βρέχει λάδι και στην Καλαμάτα σύκα...

Το σωστό: Οι ευχές, το ευχολόγιο ήθελε να πει, ποιος ξέρει...

► **Ακούστηκε:** Η ορθοπεδική σήμερα κάνει θαύματα...

Το λάθος: Γι' αυτό και συ την τσάκισες τη γλώσσα!

Το σωστό: Η ορθοπεδική...

► **Ακούστηκε:** Ηρθαμε δεύτεροι μεταξύ των πρώτων...

Το λάθος: Καλά, εσένα σε χρειάζεται η στατιστική επιστήμη.

Το σωστό: Δεύτεροι και τα υπόλοιπα εκ του περυσίου.

ΜΙΚΡΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ

ΤΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΡΙΑ

► **Ακούστηκε:** Η πλειοψηφία των αντικειμένων...

Το σχόλιο: Φαίνεται θα άρχισαν να ψηφίζουν και τα αντικείμενα!

Το σωστό: Η πλειονότητα...

► **Ακούστηκε:** Η κατάσταση προχώρα με χωρίς περιορισμούς...

Το σχόλιο: Αυτό μάλιστα, είναι λεκτικό κατόρθωμα!

Το σωστό: Χωρίς, σκέτο...

► **Ακούστηκε:** Εμείς θέλουμε να σας καθησιγάσουμε...

Το σχόλιο: Ποιος είπε ότι δεν υπάρχουν σήμερα γλωσσοπλάστες;

Το σωστό: Καθησυχάσουμε...

► **Ακούστηκε:** Ο απονεμπουμένος πρώην υπουργός...

Το σχόλιο: Χμ, μια απονομμή σου χρειάζεται...

Το σωστό: Ο απονεμφθείς...

► **Ακούστηκε:** Πέντε διεκδικούν την κατασκευή του προαστικού...

Το σχόλιο: Αμάν πια, ας το μάθουν επιτέλους...

Το σωστό: Πρόαστιακός...

«Αυτό δεν σου αφορά!»

φθάρους μου προς αυτούς — οπότε πρέπει να βάλουμε και πρόθεση. Μα κοροϊκεύαμε ώρα;

Όχι, να. Δεν είναι δικό σου τα παραδείγματα αυτά και εν τούτοις ναύα. Διαβάστε: «Η χρήση **αφορά** σε είναι λογόγρη και πιο προσηγμένη: [...] **αφορά** στους χειριστές της κυβερνήσεως. Το **αφορά** στην περίπτωση αυτή διαφέρει από την απλή «και το **αποβλέπει** σε ή **αποσκοπεί** σε. Τώρα που έρχομαι να μιλήσω **αποφράμαι** σε, μπορεί πάλι να σε **έδωκε** με τις προθέσεις, εσένα κλπ.; **δεν αφορά** **εξαρτάται** τους χειριστές του Κιν (καίρι το **σε**) εμφανίζεται κυρίως και περισσότερο κομψο-υπερκό τύπο: πόσο «επισημο-εγκυβερνησεως», όποτε να απαιτεί προσηγμένη σύνταξη, με πόσο «καθημερινή» ή «κατεργασία να εννοηθείται να απαιτείται;»

Πάντα: σκόλο στο σκεύο, το μόνο από τα νεότερα λεξικο-Φορέα, Κρησά, Εβρώμα, ομοι εμμένει στη σύνταξη με απλή την επιχειρηματολογία η προσηγμένη διαπίστωση, που δίκαια και την αντικειμενικά, τον ανθρώπινο, ότι «σήμερα **επιταχύνεται** σε», δεν τον κάνει άρροστο την «κατανοήσιμη» **έπισημο** να χρησιμοποιείται και κατά την περίπτωση διπλαζι, **επισημο** φρονίστε όμως γ' αυτό πριν το μάτι, να βάλει τη μαργαρίτη, ότι «η χρήση **αφορά** σε σημαίνει: «Όσο πιστό...» με άλλο. Κανένας δεν θα επιτα να διακρίνει αν η επίθεση, **λί** «κατάξει από μακριά, από ου κυβερνητικούς χειριστές, και γι' αυτό, για θέμα επένδυσης στην πορεία του **έδωκε** ή να μη **βάλει** σε. Ποδό, παιζόμε και εσώ, στο γλωσσικό φωνήεν πάντοτε απ' την ακή του ομίλου.»

της Η. Χάρης είναι εμπιστευτική εκδόσεων και μεταφραστική.

Πρόστιμα σε όσους καταστρέφουν την Γλώσσα

1) Το πρότεινε το βράδυ της Κυριακής στην εκπομπή του κ. **Αγγελου Σακκέτου** ("Τηλεώρα") ο επίκουρος καθηγητής της Λατινικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο Αθηνών κ. **ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΟΥΡΛΙΔΗΣ**: Να επιβάλλονται ποινές και να πληρώνουν ΠΡΟΣΤΙΜΑ όλοι οι ραδιοτηλεοπτικοί σταθμοί, των οποίων οι συντάκτες καταστρέφουν την Ελληνική Γλώσσα ή χρησιμοποιούν ξένες λέξεις, ενώ υπάρχουν οι αντίστοιχες ελληνικές (millepianti - χιλιετία, σπόνσορας - χορηγός κ.λ.π.)

- Δεν είναι δυνατόν εμείς στα Πανεπιστήμια να κάνουμε αγώνα για να μάθουν τα παιδιά σωστά Ελληνικά και να έρχονται κάτι δημοσιογράφοι που χαλάνε σε μερικά δευτερόλεπτα από την τηλεόραση ό,τι εμείς φιάχνουμε με κόπο, κατέληξε ο κα-

θηγητής Τουρλίδης. 2) **ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΚΑΙΡΙΑ** και για να δείτε πώς καταστρέφεται η Ελληνική Γλώσσα από τους αγράμματους επώνυμους: Ο συμπαθέστατος **Γύφτος** (και Ιεχωβάς) τραγουδιστής **ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΣ** μόλις συνέθεσε το εξής τραγουδάκι που περιέφερε αυτές τις ημέρες από καναλιού εις κανάλιον: "Μια νέα μπαίνει σε λίγες μέρες **ΧΙΛΙΕΤΗΡΙΔΑ** / του χρόνου πρόσφυγες θα μετακομίσουμε σε άλλη Πατρίδα"!!

ΔΗΛΑΔΗ, για να κάνει ομοιοκαταληξία ο κ. Χατζής, συγγέει την Χιλιετηρίδα με την **ΧΙΛΙΕΤΙΑ!**

Όσο για τα περί μετακομίσεώς μας σε άλλη πατρίδα, προφανώς ο Ιεχωβάς, στον οποίον πιστεύει ο κ. Χατζής, θέλει την Ελλάδα για τους λαθρομετανάστες...

Ελεύθερη Όρα
29/12/1999

«Ο μάγκας του σήμερα χρησιμοποιεί [διάφορους] όρους για να εκφράσει την αλαλιότητα του, τη τεξνομαλκή του ανωριμότητα, τον επικοινωνιακό και κοινωνικό αποκλεισμό» (σ. 20). «Οι νέοι μας – συχνά ο τρόπος έκφρασής τους είναι αποτέλεσμα της γλωσσικής τους πενίας και της αδυναμίας τους να εκφράσουν σωστά τις σκέψεις τους τόσο στον προφορικό όσο και στο γραπτό λόγο» (σ. 29). «Οι νέοι μας – έχουν φτάσει στο σημείο να μην μπορούν να χρησιμοποιήσουν λέξεις και φράσεις, όπως οι παλαιότεροι, για να περιγράψουν τα πράγματα, όπως ο κτηνοτρόφος που λέει με το παντοφλάκι του, ο φελλοποιός που λέει με το τ. 2 για τον κρηνοτόμο, ο κρηνοτόμος που λέει με το γλωσσικού του κεφαλάλιου» (σ. 29-30). «Το ελληνόπουλο που λέει με το γλωσσικού ότι είναι κληρονομός του μεγαλύτερου γλωσσικού θησαυρού» (σ. 31). «Οι νέοι μας, όπως ακρωτηριάζουν 0 λέξεις, όπως ακρωτηριάζουν και βεβηλώνουν, εί με το ότι είναι κληρονομός του μεγαλύτερου γλωσσικού θησαυρού» (σ. 31). «Οι νέοι μας, όπως ακρωτηριάζουν τις προτομές των ηρώων, όπως βεβηλώνουν ιερούς χώρους και μνημεία, έτσι ακρωτηριάζουν και βεβηλώνουν και τη γλώσσα μας» (σ. 109).

Παραδείγματα (8/9)

- » «την μία και αιώνια ελληνική γλώσσα πρέπει να την βλέπουμε ως αισθητικό κατόρθωμα της ψυχής και του πνεύματος του λαού μας». (Καθημερινή 28.1.95, 12)
- » «την αναγκαιότητα επαναφοράς του πολυτονικού συστήματος, απαραίτητου και για την στοιχειώδη επανασύνδεση της σημερινής με τις παλαιότερες μορφές της μακραίωνης ενιαίας ελληνικής γλώσσας». (Καθημερινή 16.6.94, 12)
- » τα ελληνικά είναι «εννοιολογική» γλώσσα σε αντίθεση με όλες τις άλλες γλώσσες που είναι «σημειολογικές» (διάφορες πηγές)

Εξ αφορμής

«Ευελφάλεια» εκ του πονηρού

Του Φοίβου - Ευθ. Παναγιωτίδη*

Η αλήθεια είναι ότι η λέξη «ευελάλεια» είναι μια «αλλόκοτη» λέξη που χρησιμοποιείται μερικές φορές με τον τρόπο που περιγράφεται παρακάτω. Η λέξη «ευελάλεια» (από το «ευέλαιος» (από το «ταϊκός»+«ταϊκικός»), το «καρχαρίν» (από το «καρχαρία» «κακάριν»), τη «φεταλούδα» (από το «φέτα»+«φεταλούδα») κ.λπ.) μπορεί υπάρχουν αμαλγάματα πιο ενηλίκου προσανατολισμού, σαν «ευελάλεια» (από το «ευέλαιος»+«ταϊκικός») ή «ευελάλεια» (από το «ευέλαιος»+«καρχαρία» κ.λπ.)

- η αλλόκοτη λέξη
- είναι αμαλγάμα μοναδικά κακόηχο και κακοχυμένο
- ένα γραμματικό τέρας του Φρανκενοστάιν

- Ως θεωρητικός γλωσσολόγος θα σταματούσα εδώ...

Αντίθετα με λ.χ. το «καρχαρίν» ή τη «φεταλούδα», στην «ευελάλεια» δεν συμπεριλαμβάνεται η «ευέλαιος» (από το «ευέλαιος»+«ταϊκικός») ή η «καρχαρία» (από το «καρχαρία»+«κακάριν») κ.λπ. Η λέξη «ευελάλεια» είναι η «ευελάλεια» (από το «ευέλαιος»+«καρχαρία» κ.λπ.)

Ός θεωρητικός γλωσσολόγος θα σταματούσα εδώ... Η λέξη «ευελάλεια» είναι η «ευελάλεια» (από το «ευέλαιος»+«καρχαρία» κ.λπ.)

Η λέξη «ευελάλεια» είναι η «ευελάλεια» (από το «ευέλαιος»+«καρχαρία» κ.λπ.)

Επει ένας ευφημισμός όπως «ευέλαιος ασφάλεια» σύντομα θα γινόταν αντιληπτός ως τέτοιος, κατά το «παραπλευρές απώλειες», και λόγω της υποκριτικής χρήσης του επιθέτου «ευέλαιος», αντί λ.χ. του ακριβέστερου «μερική». Το πακέταρισμα (προκρούστειο, έστω) των δύο όρων στο «ευελάλεια» πιθανόν εκφράζει την επιθυμία του δημιουργού του να κατασκευάσει έναν όρο καινούργιο, αδιαφανή και χωρίς καθόλου συνδηλώσεις, να πάει πέρα από τον ευφημιστικό και προς την κατεύθυνση της συσκοπίσης. Είναι πράγματι ίδιον των δογματικών ιδεολογιών (κομμουνισμού, νεοφιλελευθερισμού κ.λπ.) να φροντίζουν να επνοούν όρους νεολογικούς ή αρκούντως αδιαφανείς ώστε να ονομάζουν την πραγματικότητα κατά βούληση, ελπίζοντας να την ποδηγετήσουν. Μόνο που στην περίπτωση του «ευελάλεια», το αμαλγάμα είναι σκάρτο και από γραμματική άποψη.

* Ο κ. Φοίβος-Ευθ. Παναγιωτίδης είναι επ. καθηγητής Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Ευχαριστώ την Π. Σουλτάτου για τα σχόλιά της.

Ημερομηνία : 5/2/12
Copyright: <http://www.kathimerini.gr>

Γλωσσικές στάσεις

- » «Affect for or against a psychological object»(Thurstone, 1931)
- » «A learned disposition ot think, feel and behave towards a person or object in a particular way»(Allport, 1954)
- » «A construct, an abstraction ... an inner component of mental life ... [expressed in] stereotypes, beliefs, verbal statements or reactions, ideas and opinions, selective recall, anger or satisfaction» (Oppenheim, 1982)

- ▶ Γνωστικό (cognitive)
- ▶ Συναισθηματικό (affective)
- ▶ Βουλητικό (conative)

- » "Utterances about language may be called **secondary responses** to language".
- » "The ordinary speaker makes a response of the **tertiary** type only when some secondary response of his is questioned or contradicted; on a higher and semi-learned level, a tertiary response may be aroused in a speaker who merely hears or reads linguistic statements".
 - ▶ significance of writing and standard dialects
 - ▶ use of mentalistic terms
 - ▶ animistic and teleological terminology
 - ▶ obscurantism

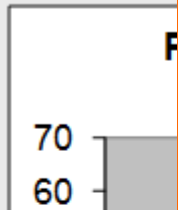


"But I do not address myself only to articulated beliefs that are incorrect or contemptible. I should clarify that ideologies about language, or linguistic ideologies, are any sets of beliefs about language articulated by the users as a rationalization or justification of perceived language structure and use. [...] [I]n certain areas the ideological beliefs do in fact match the scientific ones, though the two will, in general, be part of divergent larger systems of discourse and enterprise".



Παραδείγματα και επεξηγήσεις

Παραδείγματα (1/9)



Παραδείγματα (2/9)

» Οι Κύπριοι
την κοινότητα

Παραδείγματα (3/9)

Ιδεολογίες
στη γλώσσα,
όχι για τη
γλώσσα

Παραδείγματα (4/9)

1. Ελεύθερη Ώρα
Ελεύθερος
2. Απογευματινή
Αδέσμευτος Τύπος
Ελεύθερος Τύπος
3. Αυριανή
Έθνος
Ελευθεροτυπία
Τα Νέα
4. Αυγή
5. Ριζοσπάστης

καθαρής
δημοτική

(μερικώς) με τον
συμβολικό άξονα
δημοτικής-
καθαρεύουσας

κανόνα προνομίαν
βερνών κόμμα,
λιτική συγκυρία είναι
λίτες στις κάλπες
μένες συνθήκες, θα
ιώς μια νέα τετραετία.
έχουμε μόνον όταν οι
ιση έχουν τη
ηνοθεσία.
ινοήσει να είναι
ισώρως, προτού
ρία εκλέγεται η Βουλή
μένη στην
ιτους οι κυβερνώντες
ίνουν λεπτοί
ουν στις κάλπες και

ιρθρο], Το Βήμα 5/10/08

5

Παραδείγματα (5/9)



Παραδείγματα (6/9)

Ιδεολογίες για τη γλώσσα (μεταγλωσσικές αναφορές)

Παραδείγματα (8/9)

- » «την μία και αιώνια ελληνική γλώσσα πρέπει να την βλέπουμε ως συνεχτικό κρόταφομα της ψυχής και του πνεύματος του λαού μας» (Καθημερινή 28.1.95, 12)
- » «την αναγκαιότητα επινοήσεων, απαραίτητου και για πολυτονικού συστήματος, απαραίτητου και για την στοιχειώδη επανασύνδεση της σημερινής με τις παλαιότερες μορφές της μακραίωνης ενιαίας ελληνικής γλώσσας». (Καθημερινή 16.6.94, 12)
- » τα ελληνικά είναι «εννοιολογική» γλώσσα σε αντίθεση με όλες τις άλλες γλώσσες που είναι «σημειολογικές» (διάφορες πηγές)

για τη γλώσσα των νέων (1985)

φορους] όρους
τη τη
για σε οσιτισμό»
λώσσας
ους» (σ. 29). «Οι
είναι
ιας και
στά τις
Τ. 2 για
πουλο,
ρου γλωσσικού
2012 για 10 λέξεις,
γεννησεί με το
683.html)
ακρωτηριάζουν
ουν ιερούς
και βεβηλώνουν

Παραδείγματα (9/9)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ιδεολογίες για τη γλώσσα – Γλωσσολογικές ιδεολογίες

Είναι ένας παραδειγματικός «κλάδος» της γλωσσολογίας που ασχολείται με τη γλώσσα, αλλά με «παιδαγωγικές» επιδιώξεις, με άλλα λόγια υποκατάστατο της επίθεσης «ιδεολογία», περί ε.γ. της «παιδαγωγικής» ιδεολογίας. Το παιδαγωγικό (παιδαγωγική) είναι του ίδιου είδους στο «παιδαγωγικό» κλάδο, αλλά για το πεδίο της γλωσσολογίας, με άλλα λόγια, οφθαλμική και γλωσσολογική παιδαγωγία, με την έννοια που εννοείται από την παιδαγωγία της παιδείας. Είναι πράγματι ένας των διαφόρων «κλάδων» της γλωσσολογίας, που ασχολείται με τη γλώσσα, αλλά με «παιδαγωγικές» επιδιώξεις, με άλλα λόγια υποκατάστατο της επίθεσης «ιδεολογία», περί ε.γ. της «παιδαγωγικής» ιδεολογίας. Το παιδαγωγικό (παιδαγωγική) είναι του ίδιου είδους στο «παιδαγωγικό» κλάδο, αλλά για το πεδίο της γλωσσολογίας, με άλλα λόγια, οφθαλμική και γλωσσολογική παιδαγωγία, με την έννοια που εννοείται από την παιδαγωγία της παιδείας.

* Ο κ. Χατζής είναι Παιδαγωγός και όχι γλωσσολόγος. Γλωσσολόγος στο Παιδαγωγικό Κέντρο.

Ευχαριστώ τον Π. Σουλτάνα για το αρχικό κείμενο.

Ημερομηνία: 6/2/12
Copyright: <http://www.kathimerini.gr>

Καθημερινή

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Αντιληπτική διαλεκτολογία (Weijnen, Rensink, Preston κ. ά.)

- » Πώς «καθημερινοί άνθρωποι» (folk) αξιολογούν τις διαλεκτικές διαφορές μεταξύ γειτονικών περιοχών
- » Ποια γλωσσικά γεγονότα είναι περισσότερο προφανή (salient) στην κοινή αντίληψη
- » **Preston**: η «λαϊκή (folk) γνώση» μελετάται αυτόνομα (\neq διαλεκτολογία / πολιτισμική γεωγραφία)
 - ▶ Κάτοικοι των ΗΠΑ ταξινομούν περιοχές στην κλίμακα 1-4 (ίδιο \leftrightarrow ακατανόητα διαφορετικό)
 - ▶ Ορίζουν διαλεκτικές περιοχές σ' ένα λευκό χάρτη, ονομάζουν τη διάλεκτο της περιοχής και δίνουν παραδείγματα
 - ▶ Προβαίνουν σε αξιολογήσεις **σωστού** ή **ευχάριστου** λόγου



Αντιληπτική διαλεκτολογία (Preston)

Hawaiian Perceptions of U.S. Dialect Distribution

39

- ικανοποιεί συνθήκη αναπαράστασης
- χαρτογραφεί ατομικές αλλά και συλλογικές αντιλήψεις
- ικανοποιεί συνθήκη συσχέτισης:

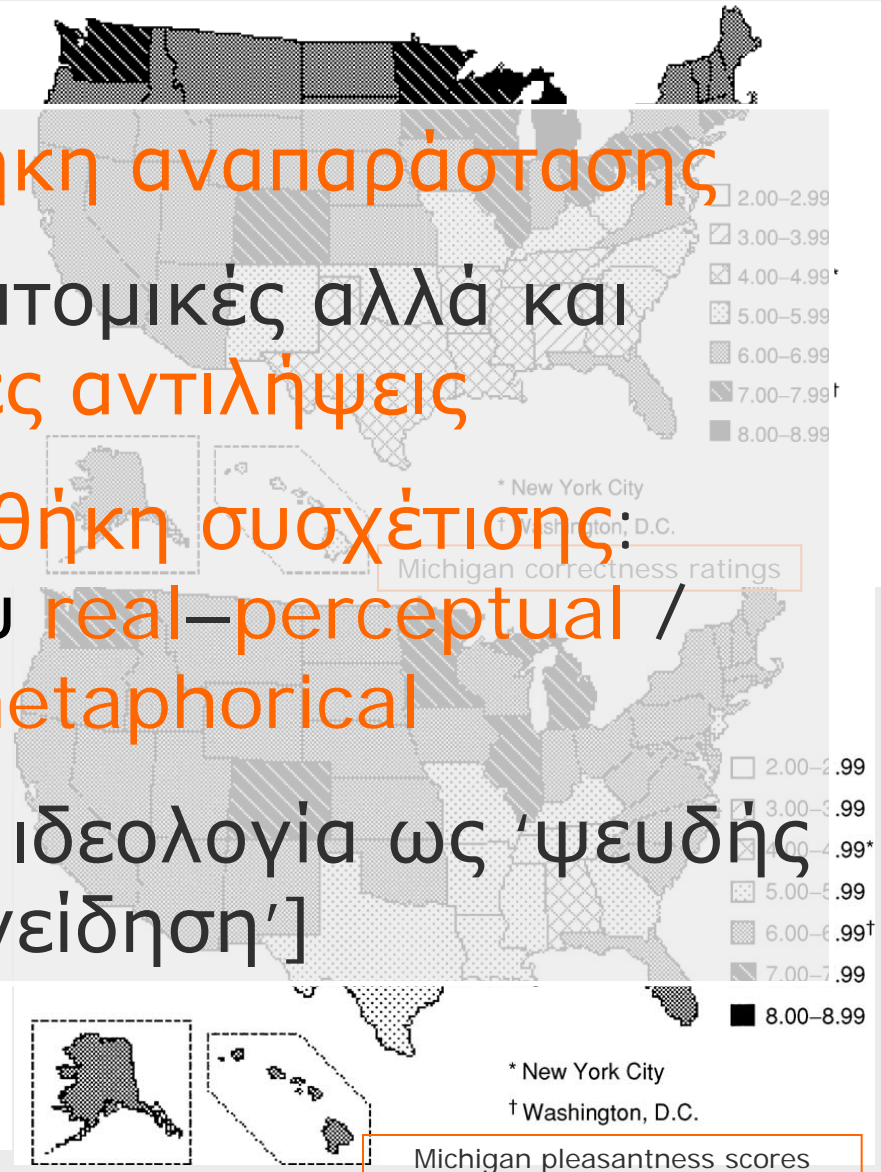
αντίθεση μεταξύ *real-perceptual* / *literal-metaphorical*

▶ [προϋπόθεση: η ιδεολογία ως 'ψευδής συνείδηση']

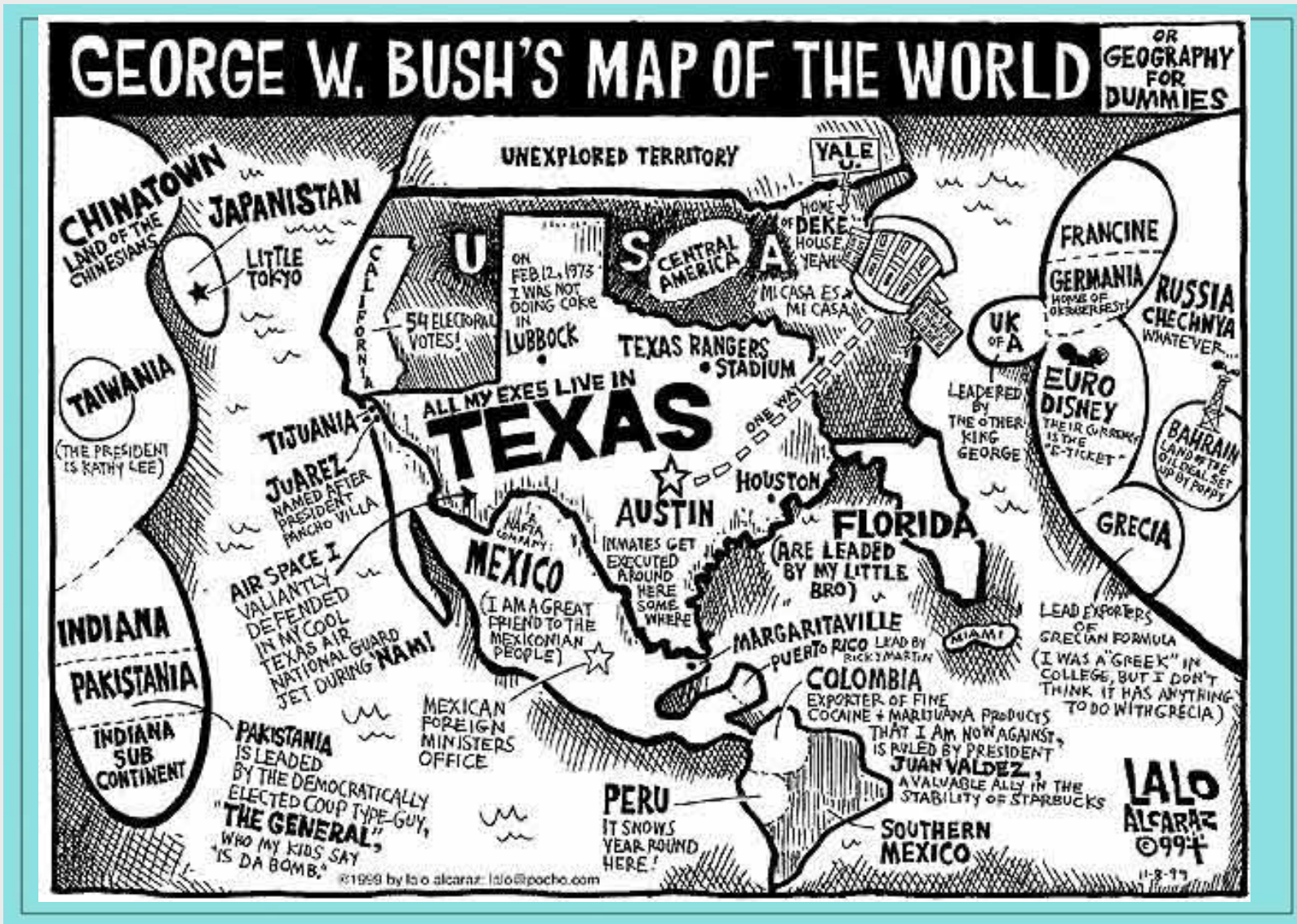
Figure 2.15: A Texas respondent's perception of US dialects



Figure 2.16: A California respondent's perception of US dialects



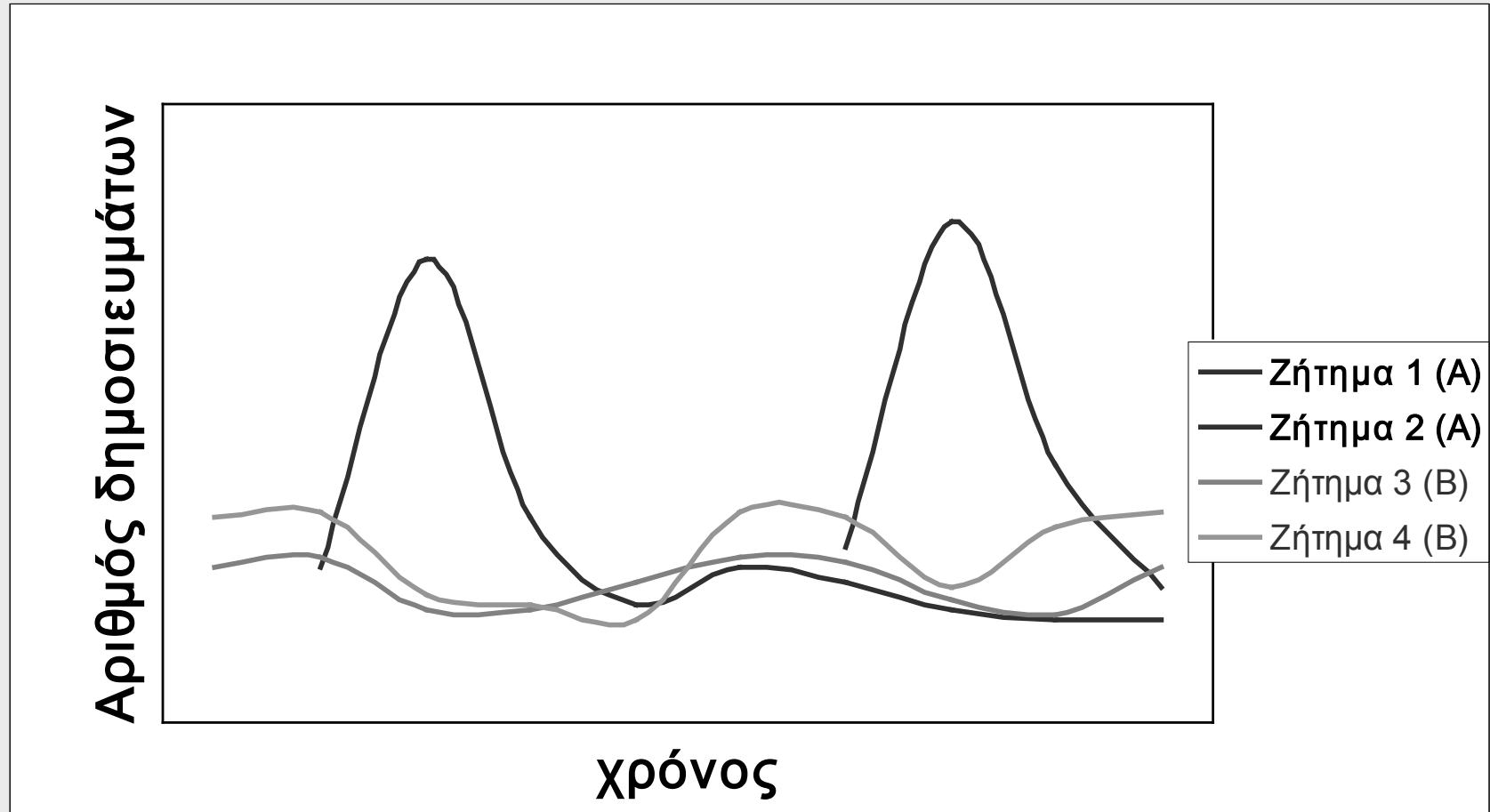
Αντιληπτική διαλεκτολογία: αναλογίες



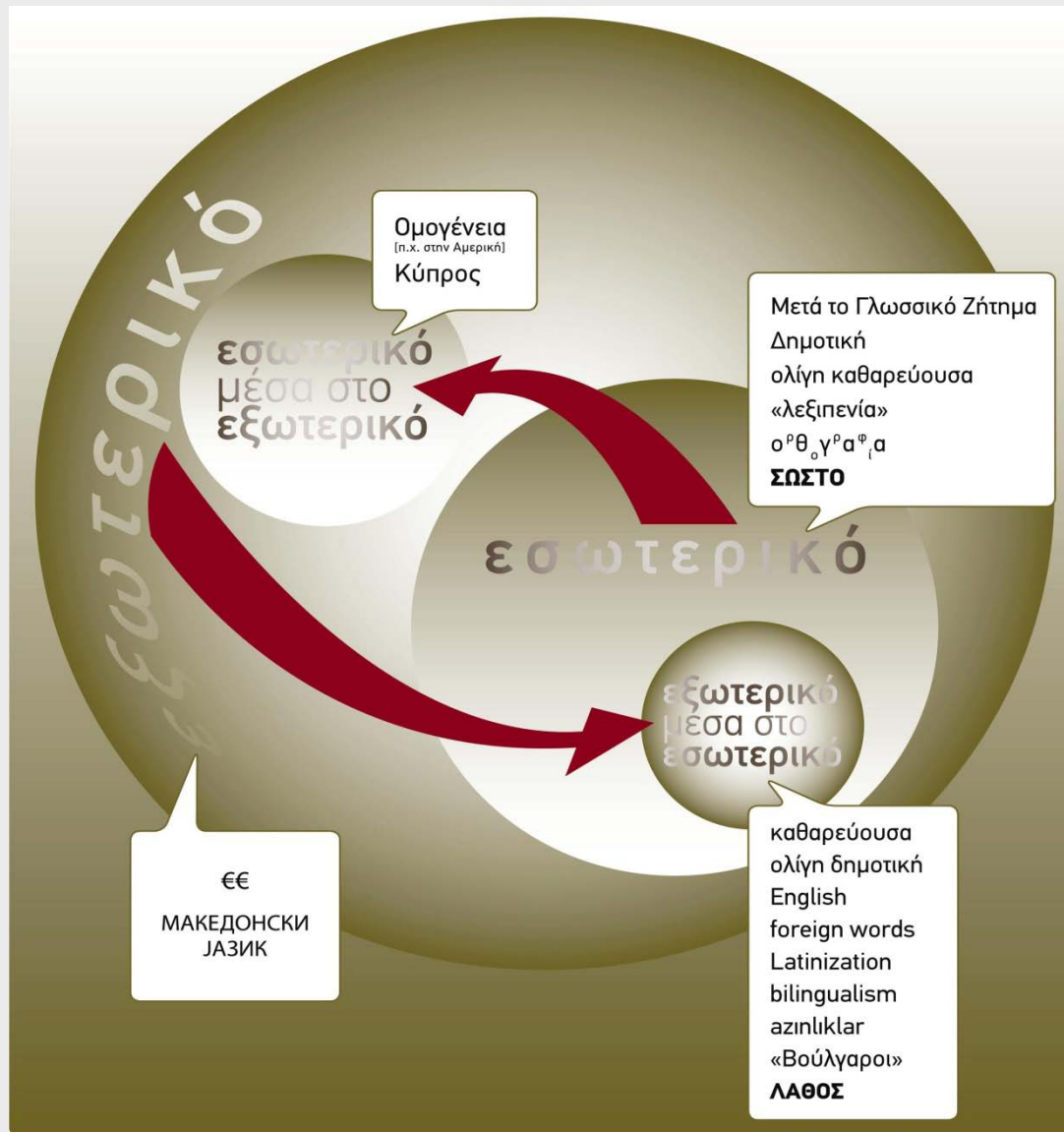
Γλωσσικά ζητήματα στον Τύπο (1976-2001)

1.	Τα αγγλικά «δεύτερη επίσημη γλώσσα»	ηθικός πανικός
2.	«Λατινοποίηση»	
3.	«Βούλγαροι» και Μπαμπινιώτης	
4.	«Μακεδονία», «σλαβομακεδονική» γλώσσα	
5.	«Καθεστώς πενταγλωσσίας» στην ΕΕ	
6.	«Λεξιπενία» των νέων (‘ευδοκίμηση’ and ‘αρωγή’)	
7.	Μεταπολιτευτικά ζητήματα [Διδασκαλία της αρχαίας, Καθιέρωση μονοτονικού, «Γλωσσικό Πρόβλημα»]	ζημονή
8.	Ξένες λέξεις, επίδραση αγγλικής, καθαρισμός	
9.	Μονοτονικό - πολυτονικό	
10.	Η ελληνική ως δεύτερη/ξένη – στο εξωτερικό	
11.	Διαγραμμένα / Λογοκριμένα [μειονότητες κλπ.]	
12.	Διάφορα	

Δύο είδη ζητημάτων



Γλωσσικά ζητήματα επί χάρτου



Κοινό εννοιολογικό πλαίσιο: η καθεστωτική ιδεολογία

- ελληνικά στο εξωτερικό
- στην Κύπρο

**Εσωτερικό
μέσα στο
Εξωτερικό**

επέκταση

Εσωτερικό

- «λεξιπενία»
- μεταπολιτευτικά ζητήματα
- ορθογραφία
- σωστή χρήση

**Εξωτερικό
μέσα στο
Εσωτερικό**

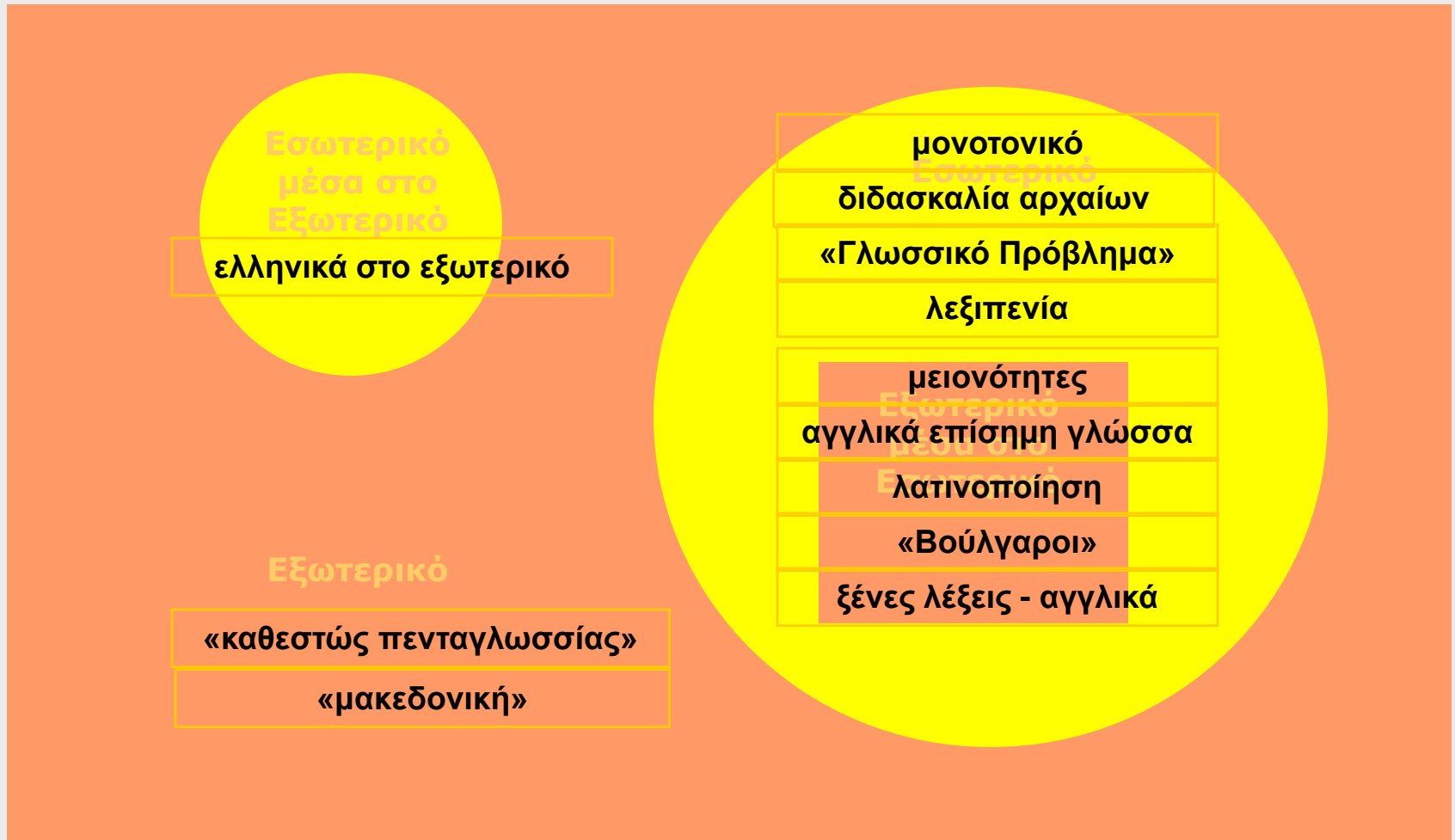
απειλή

Εξωτερικό

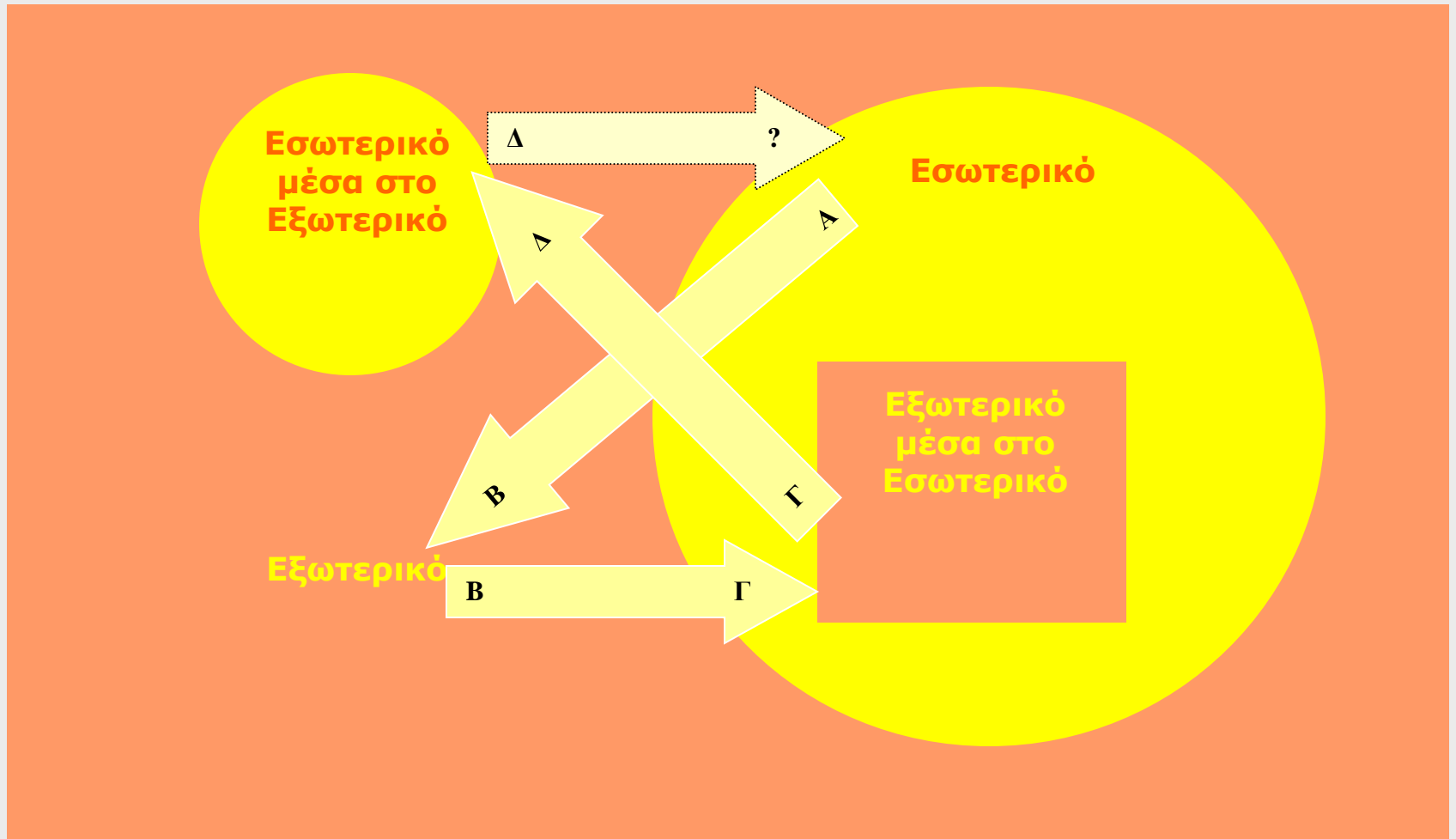
- «Μακεδονία»
- καθεστώς πενταγλωσσίας

- διγλωσσία
- διμορφία
- λατινοποίηση
- ξένες λέξεις
- «Βούλγαροι»
- μειονότητες

Μια μιντιακή αφήγηση



Μια μιντιακή αφήγηση



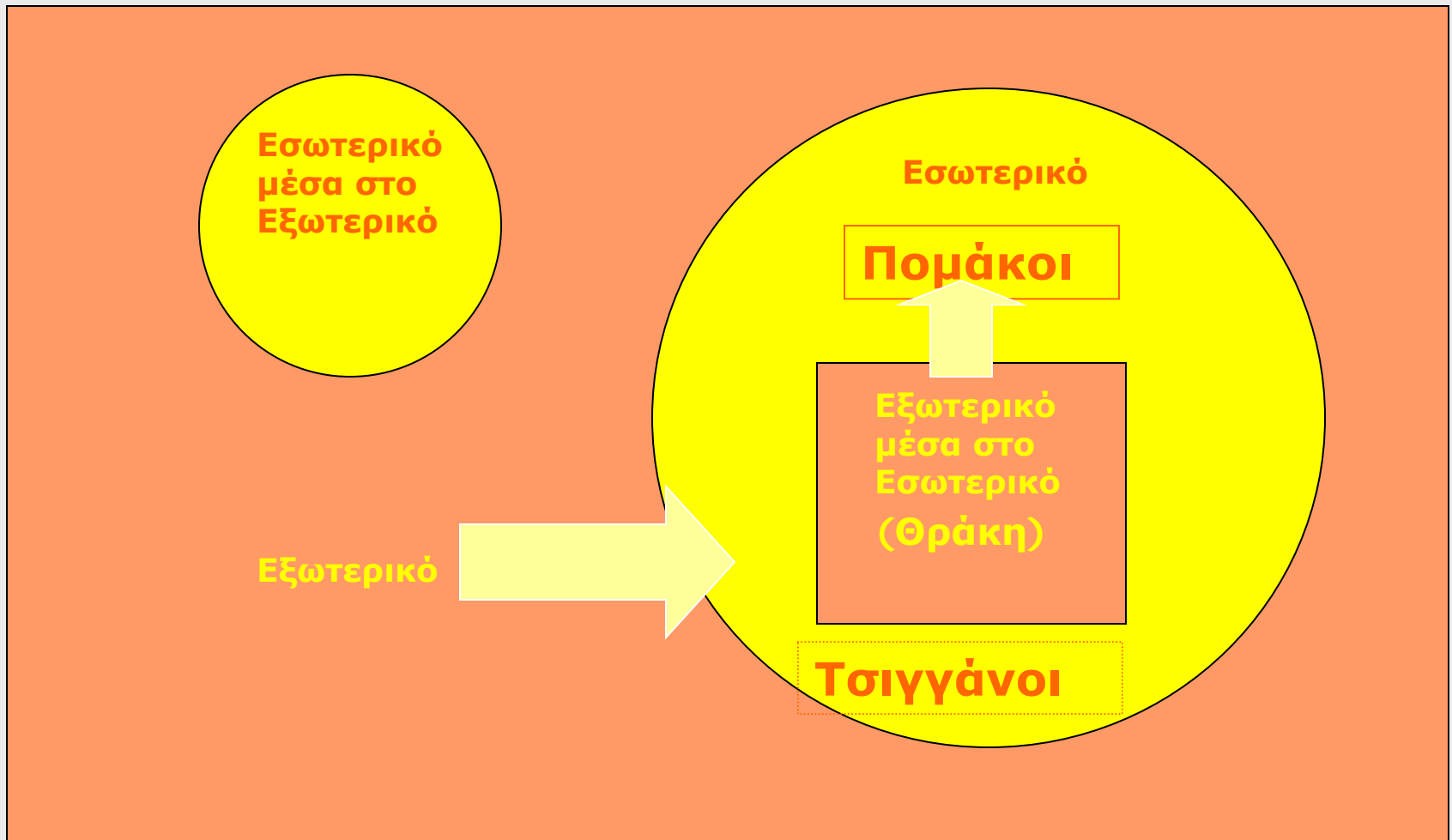
«Ηθικοί πανικοί»



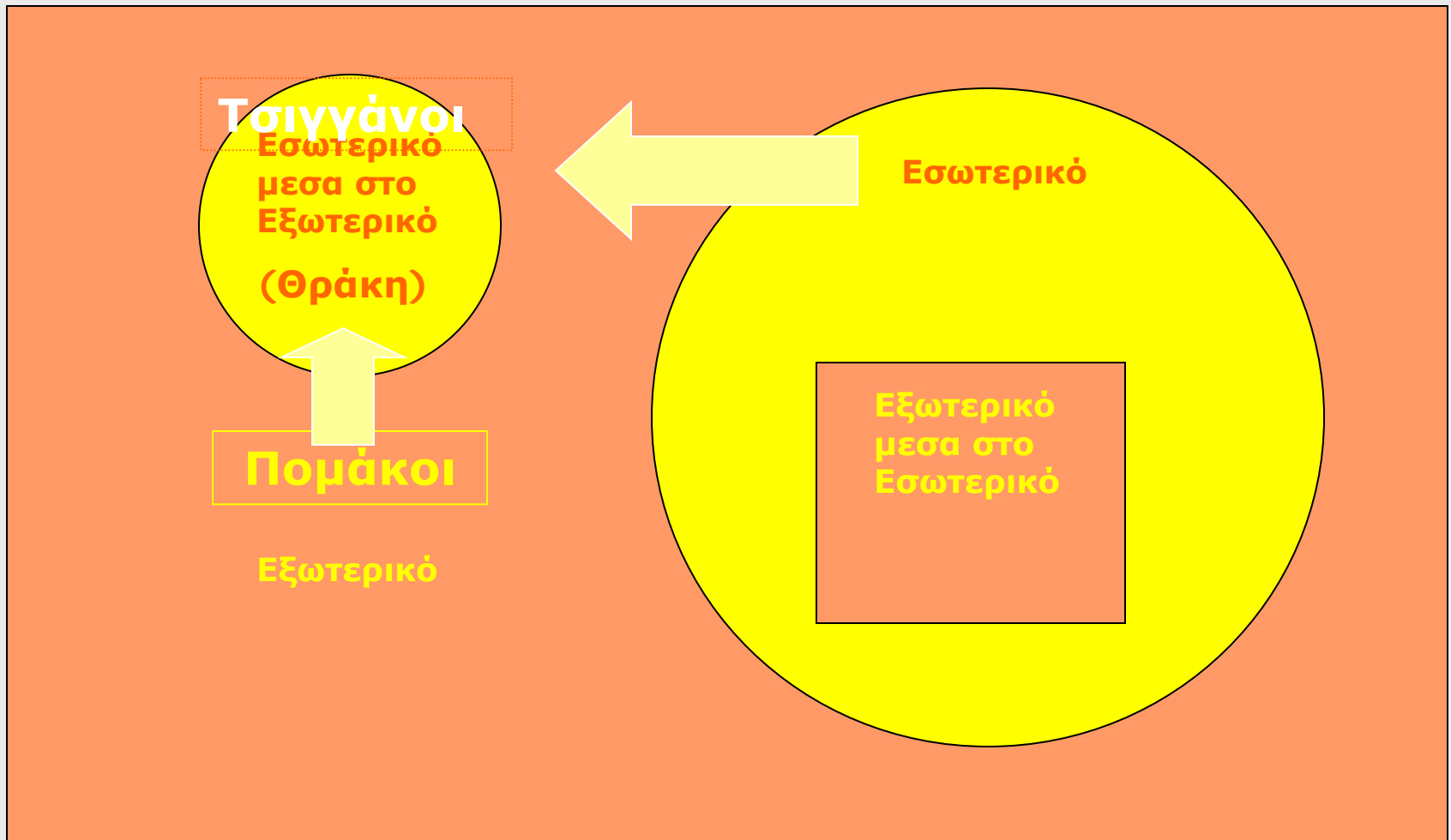
Μελέτες περίπτωσης: Θράκη και Κύπρος



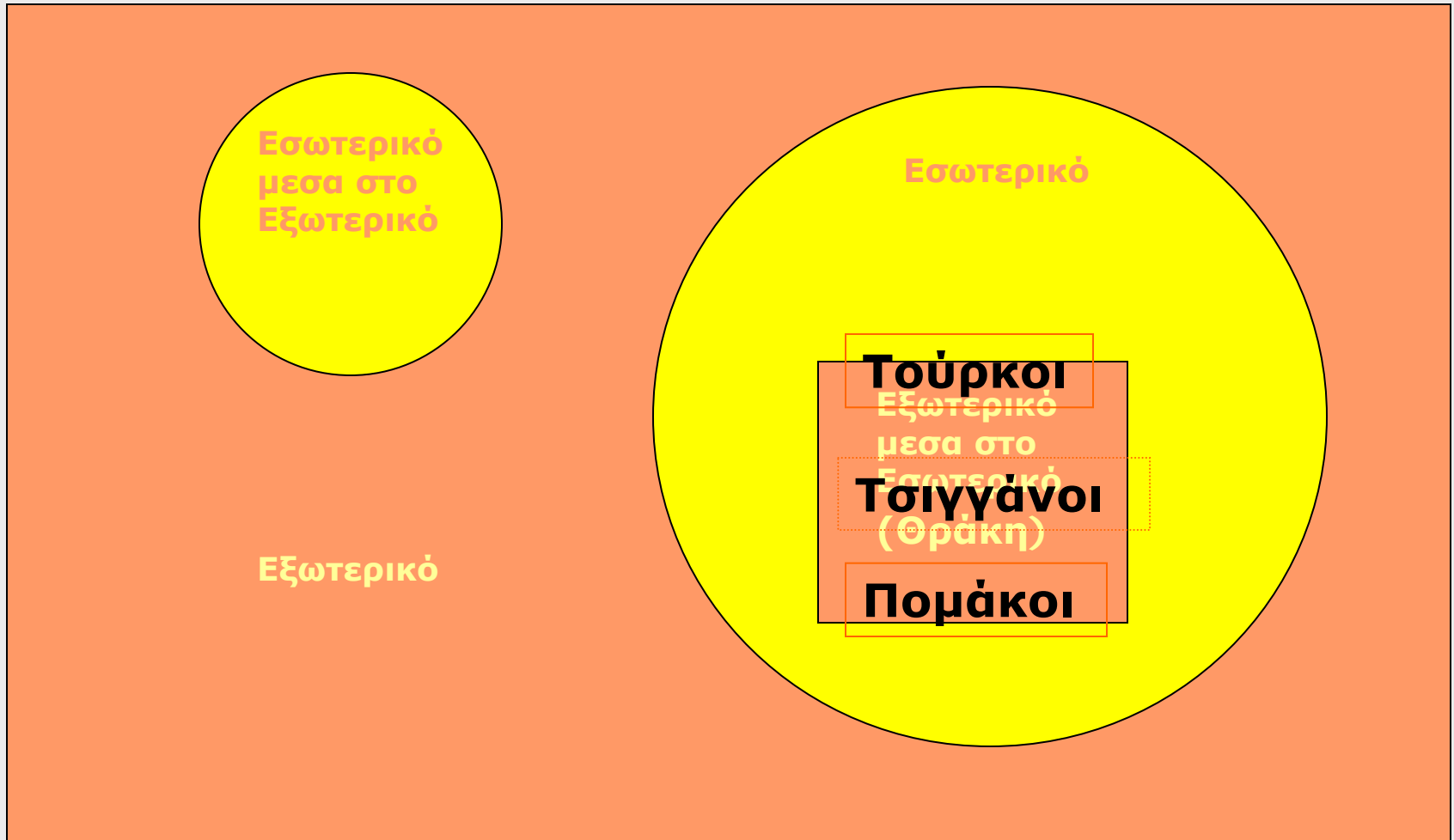
Η ελληνική εθνικιστική σκοπιά (Θράκη)



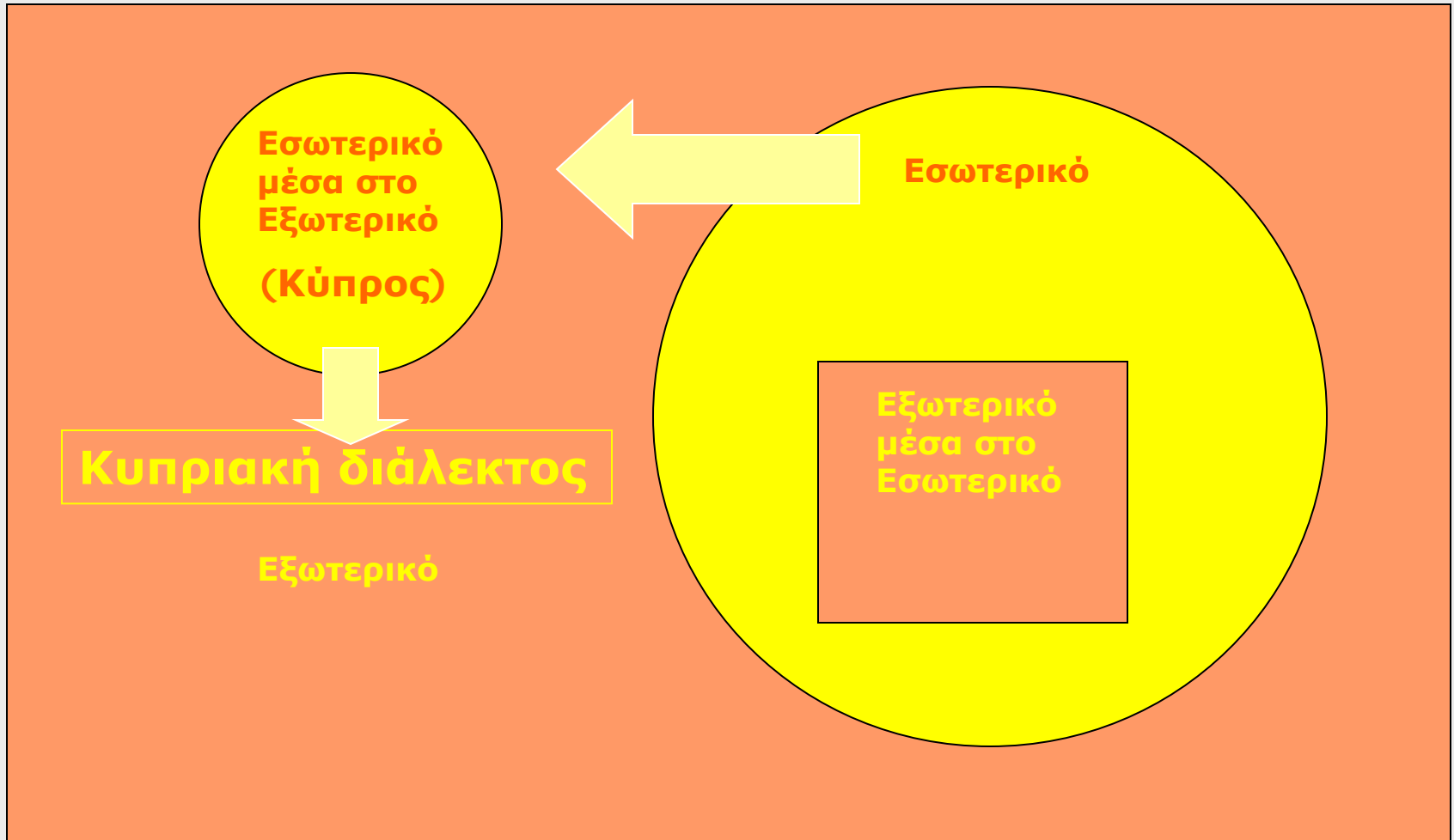
Η τουρκική εθνικιστική σκοπιά (Θράκη)



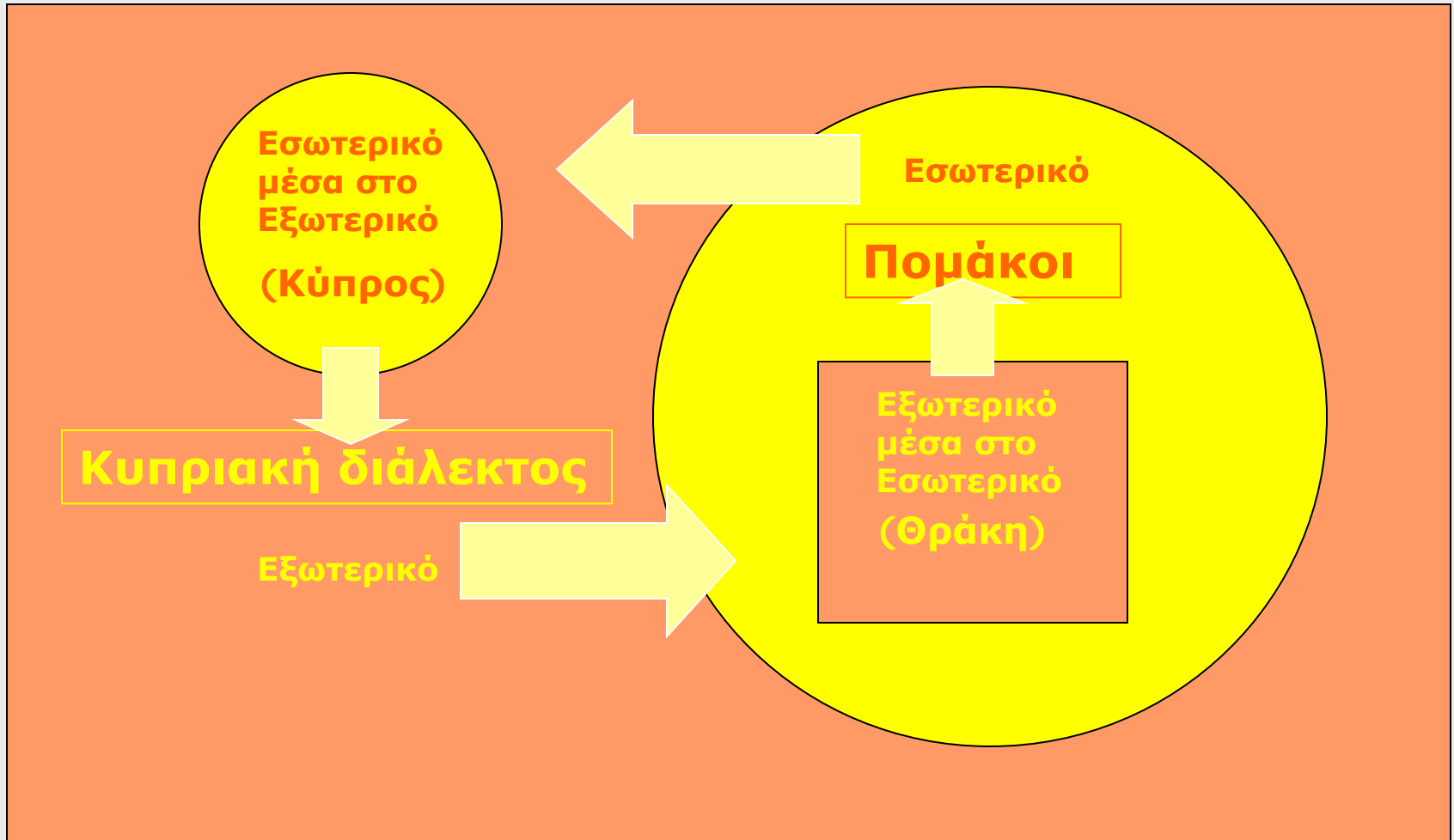
Η «διαπολιτισμική» σκοπιά (Θράκη)



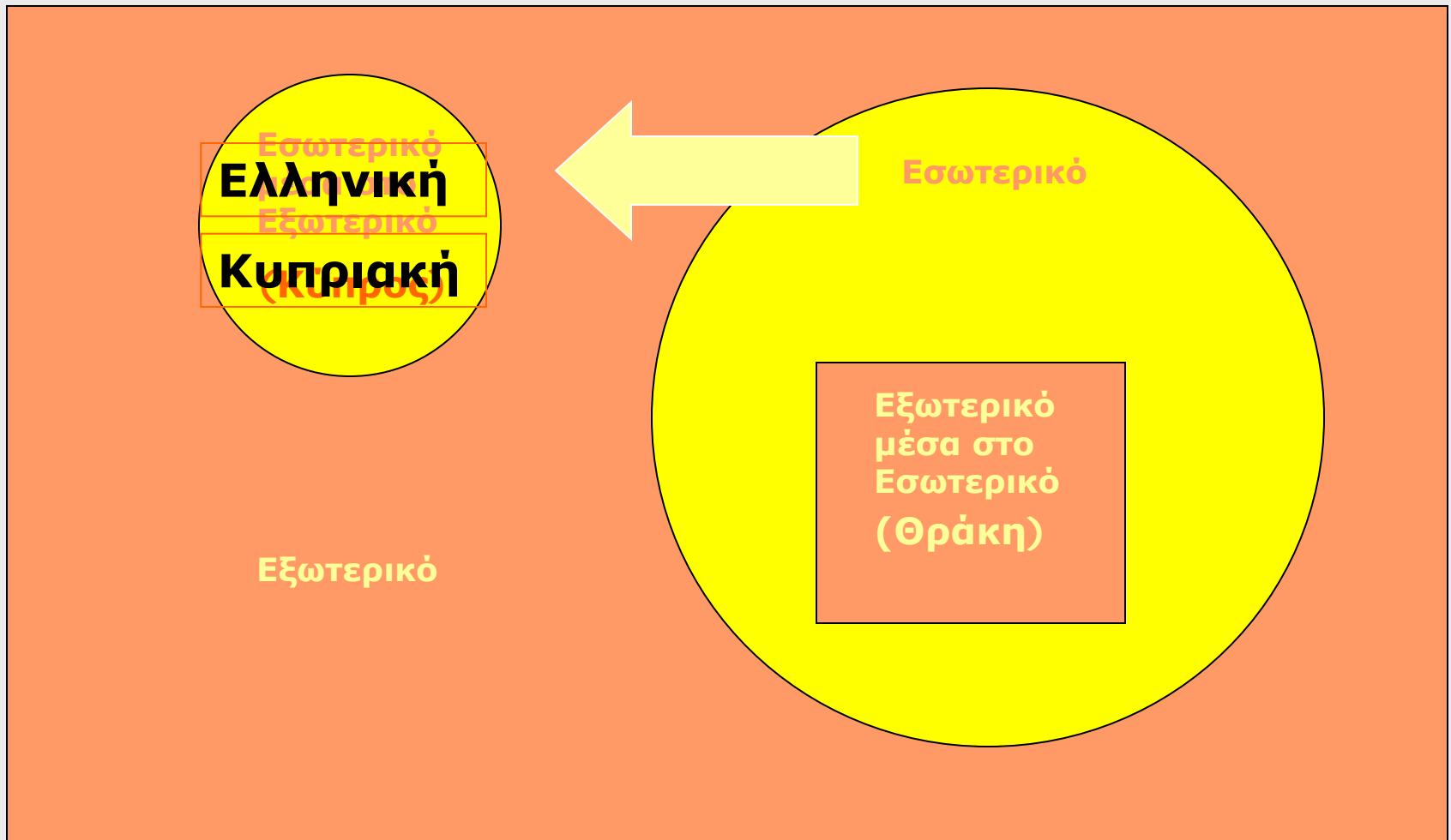
Η εθνικιστική σκοπιά (Κύπρος)



Η ελληνική εθνικιστική σκοπιά (Κύπρος / Θράκη)



Η «διαπολιτισμική» σκοπιά (Κύπρος)



Βιβλιογραφία

Blommaert Jan, επιμ., *Language Ideological Debates*, Berlin: Mouton, 1999.

Garrett Peter, *Attitudes to Language*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Jaworski Adam, Nikolas Coupland & Dariusz Galasiński, επιμ., *Metalanguage*. Berlin: Mouton, 2004.

Kroskrity Paul, *Regimes of Language*. Oxford: James Currey, 2000.

Μοσχονάς Σπύρος, *Ιδεολογία και γλώσσα*. Αθήνα: Πατάκης, 2005.

Schieffelin Bambi, Kathryn Woolard & Paul Kroskrity, επιμ., *Language Ideologies*. Oxford: Oxford University Press, 1998.